

УДК: 343.326

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.2>

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ БОРТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Боярський М.Ю.,

аспірант Київського університету права

НАН України

ORCID: 0009-0001-2287-1295

Боярський М.Ю. Стан наукової розробки проблем боротьби з тероризмом.

Статтю присвячено дослідженню стану наукової розробки проблем боротьби з тероризмом у вітчизняній юридичній науці. Актуальність теми обумовлена тим, що тероризм залишається одним із найбільш небезпечних викликів для держави, суспільства та системи національної безпеки, а його сучасні форми зумовлюють необхідність постійного оновлення наукових підходів до розуміння змісту цього явища та шляхів протидії йому. У роботі увагу зосереджено на узагальненні основних напрямів наукового осмислення проблем боротьби з тероризмом, виявленні вже сформованих теоретичних підходів, а також встановленні тих аспектів, які потребують подальшого опрацювання.

У статті проаналізовано праці українських учених, у яких висвітлюються понятійні засади тероризму, його ознаки, форми прояву, особливості законодавчого регулювання боротьби з ним, а також окремі питання кваліфікації кримінальних правопорушень терористичної спрямованості. Простежено, що науковий інтерес до цієї проблематики охоплює як загальнотеоретичні аспекти, пов'язані з розумінням тероризму як складного соціально-правового явища, так і спеціальні питання кримінально-правової характеристики терористичного акту, відмежування його від суміжних складів кримінальних правопорушень, визначення мети, способу, наслідків та інших юридично значущих ознак. Окрему увагу приділено тому, що в науковій літературі не досягнуто повної єдності щодо тлумачення змісту тероризму і терористичної діяльності, що ускладнює як формування цілісної теоретичної конструкції, так і забезпечення однакового підходу до застосування відповідних норм на практиці.

За результатами дослідження встановлено, що, попри наявність значного масиву наукових праць, проблематика боротьби з тероризмом не вичерпана і зберігає високий ступінь актуальності. Потребують подальшого наукового осмислення питання співвідношення основних категорій у цій сфері, уточнення ознак кримінальних правопорушень терористичної спрямованості, удосконалення підходів до їх кваліфікації, а також систематизації вже наявних наукових позицій. Підкреслено, що аналіз стану наукової розробки проблем боротьби з тероризмом має важливе значення для подальшого розвитку кримінально-правової доктрини, вдосконалення законодавства та підвищення ефективності правозастосування.

Ключові слова: тероризм, боротьба, протидія, безпека, законодавство, кваліфікація, відповідальність, склад, насильство, доктрина.

Boiarskyi M.Yu. The state of scientific development of the problems of combating terrorism.

The article is devoted to the study of the state of scientific development of the problems of combating terrorism in Ukrainian legal scholarship. The relevance of the topic is determined by the fact that terrorism remains one of the most dangerous challenges for the state, society, and the national security system, while its modern forms necessitate the continuous updating of scholarly approaches to understanding the essence of this phenomenon and the ways of countering it. The paper focuses on generalizing the main directions of scientific reflection on the problems of combating terrorism, identifying the theoretical approaches that have already been formed, as well as determining those aspects that require further research.

The article analyzes the works of Ukrainian scholars dealing with the conceptual foundations of terrorism, its features, forms of manifestation, the specific features of the legislative regulation of combating it, as well as certain issues of the qualification of criminal offenses of a terrorist nature. It is established that scholarly interest in this issue covers both general theoretical aspects related to the understanding of terrorism as a complex socio-legal phenomenon and special issues concerning the

criminal law characteristics of a terrorist act, its differentiation from related criminal offenses, and the determination of its purpose, method, consequences, and other legally significant features. Particular attention is paid to the fact that legal scholarship has not yet achieved complete unity in the interpretation of the content of terrorism and terrorist activity, which complicates both the formation of a coherent theoretical framework and the establishment of a uniform approach to the application of the relevant legal provisions in practice.

The study concludes that, despite the existence of a considerable body of scholarly works, the problems of combating terrorism are far from exhausted and remain highly relevant. Further scientific reflection is required with regard to the correlation between the basic categories in this field, the clarification of the features of criminal offenses of a terrorist nature, the improvement of approaches to their qualification, as well as the systematization of the scholarly positions already developed. It is emphasized that the analysis of the state of scientific development of the problems of combating terrorism is important for the further advancement of criminal law doctrine, the improvement of legislation, and the enhancement of the effectiveness of law enforcement practice.

Key words: terrorism, combating, counteraction, security, legislation, qualification, liability, elements, violence, doctrine.

Постановка проблеми. Боротьба з тероризмом належить до найбільш складних напрямів сучасної державної політики, оскільки поєднує правові, організаційні, безпекові та міжнародні механізми реагування на загрози, що мають багатоаспектний і динамічний характер. Тероризм у науковій літературі розглядається не лише як форма насильницької злочинної діяльності, а і як складне соціально-політичне та правове явище, що трансформується залежно від суспільних процесів, технологічних змін, характеру конфліктів і стану державних інститутів. За таких умов наукове осмислення проблем боротьби з тероризмом набуває особливого значення для формування послідовної державної політики та вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Актуальність звернення до стану наукової розробки цієї проблематики зумовлюється тим, що наявний масив праць охоплює різні аспекти тероризму – від понятійно-категоріального апарату і типології його проявів до окремих питань правового забезпечення протидії, інформаційного тероризму, міжнародних підходів і спеціальних засобів реагування. Водночас узагальнення вже сформованих наукових підходів, виявлення їх пізнавальних можливостей і визначення питань, які залишаються недостатньо опрацьованими, є необхідною передумовою подальшого дослідження цієї тематики, особливо в умовах зростання безпекових викликів для України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематика боротьби з тероризмом дістала відображення у працях низки українських науковців, які досліджували її з позицій міжнародного права, кримінального права, філософії права, політичної науки та безпекового підходу. Серед таких авторів насамперед слід назвати В.Ф. Антипенка, у працях якого розкрито сучасний тероризм, міжнародно-правові підходи до боротьби з ним, а також питання формування антитерористичної системи держави; В.С. Канціра, який досліджував тероризм у сучасному глобалізаційному просторі, його сутнісні характеристики, типологічні ознаки, мотивацію терористичної діяльності та організаційні аспекти боротьби з тероризмом; В.П. Ємельянова, який зосереджував увагу на злочинах терористичної спрямованості та кримінально-правових аспектах їх розуміння; С.Б. Гавриша, який звертався до проблем комп'ютерного тероризму та шляхів протидії йому; О.В. Свентицьку, яка аналізувала інформаційний тероризм як феномен сучасної міжнародної політики. У зазначених працях закладено підґрунтя для наукового осмислення сутності тероризму, його ознак, різновидів, мотивів, сучасних форм прояву та окремих напрямів протидії. Разом із тим наявні дослідження переважно зосереджені або на загальнотеоретичному розумінні тероризму, або на окремих галузевих і спеціальних питаннях, тоді як стан наукової розробки проблем боротьби з тероризмом як цілісного напрямку наукового пошуку потребує подальшої систематизації.

Метою статті є узагальнення та систематизація наукових підходів до розуміння проблем боротьби з тероризмом, визначення основних напрямів їх розроблення у вітчизняній науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Після прийняття КК України 2001 року дослідження у сфері протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із тероризмом, продовжувалися вже з урахуванням наявності спеціальної кримінально-правової норми та подальшого розвитку анти-

терористичного законодавства. У працях вітчизняних учених аналізувалися поняття тероризму, ознаки терористичного акту, форми співучасті, критерії відмежування від суміжних складів кримінальних правопорушень, а також напрями вдосконалення законодавства у цій сфері. Зокрема, першим ґрунтовним монографічним дослідженням, у якому питання кримінальної відповідальності за терористичний акт були проаналізовані на основі положень нового КК України, є праця О.В. Шамари [16]. Її значення полягає в тому, що в ній одним із перших у вітчизняній науці кримінального права системно розглянуто кримінально-правову характеристику терористичного акту, передбаченого ст. 258 КК України, а також порушено питання про місце відповідних посягань у системі Особливої частини кримінального законодавства. Запропоновані автором підходи, зокрема щодо можливості перегляду місця терористичного акту в системі кримінально-правових заборон і доцільності нормативного реагування на пропаганду та поширення ідеології тероризму, істотно вплинули на подальшу наукову дискусію. У сучасних умовах ці ідеї знову набувають актуальності, оскільки інформаційний компонент терористичної діяльності, ідеологічний вплив на населення та використання цифрового середовища для поширення терористичних наративів належать до найбільш небезпечних проявів сучасного тероризму. Водночас чинне кримінальне законодавство України й надалі не містить окремої статті, яка б прямо встановлювала відповідальність саме за пропаганду ідеології тероризму як самостійний склад кримінального правопорушення, що зберігає простір для подальшої доктринальної дискусії щодо меж криміналізації таких проявів.

Подальший розвиток наукових досліджень у цій сфері значною мірою пов'язаний із працями В.П. Ємельянова, який у низці одноосібних і колективних наукових праць послідовно аналізував проблеми законодавчої конструкції терористичного акту, місця відповідних норм у системі Особливої частини КК України та меж кримінальної відповідальності за терористичну діяльність. У його роботах неодноразово наголошувалося на тому, що диспозиція ст. 258 КК України має складну, багатокомпонентну будову, поєднує різні форми поведінки та значний перелік спеціальних цілей, що ускладнює її тлумачення і практичне застосування. Такі зауваження не втратили своєї актуальності й нині, оскільки чинна редакція ст. 258 КК України дійсно поєднує в межах одного складу як різні способи вчинення діяння, так і декілька альтернативних спеціальних цілей, серед яких порушення громадської безпеки, залякування населення, провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, вплив на прийняття рішень чи привернення уваги громадськості до певних поглядів винного [15]. Саме ця багатошаровість конструкції зумовлює необхідність особливо уважного аналізу її змісту в межах кримінально-правової характеристики відповідних кримінальних правопорушень.

Вагоме місце у вітчизняній науковій літературі посідає також дисертаційне дослідження В.Н. Кубальського, у якому проблеми кримінально-правової протидії тероризму були розглянуті вже не лише крізь призму окремого складу кримінального правопорушення, а в ширшому контексті нормативного забезпечення боротьби з тероризмом в Україні. Висловлена автором думка про те, що стан кримінально-правового регулювання у цій сфері не можна визнати цілком задовільним, зберігає своє значення і сьогодні. Насамперед це стосується того, що термінологія спеціального законодавства та положення КК України не завжди співвідносяться бездоганно. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» визначає терористичну діяльність значно ширше, ніж власне терористичний акт, і охоплює планування, організацію, підготовку, фінансування, пропаганду, вербування та інші форми сприяння тероризму. Натомість у кримінальному законі центральною категорією залишається терористичний акт як окремий склад кримінального правопорушення, доповнений низкою суміжних складів, передбачених статтями 258-1 – 258-5 КК України [8]. У зв'язку з чим, проблема співвідношення загального поняття терористичної діяльності та конкретних кримінально-правових заборон і надалі потребує теоретичного осмислення.

Серед відносно новіших наукових досліджень важливе місце посідає праця І.Р. Серкевич, у якій проблематика протидії тероризму розглядається в ширшому контексті – із залученням кримінально-правового, кримінологічного та загальнотеоретичного матеріалу [13]. Для нашого дослідження особливу цінність становить те, що авторка систематизує основні напрями наукових розвідок у сфері тероризму: від історії його розвитку і загальнотеоретичного осмислення до аналізу політичної, соціально-психологічної, кримінально-правової та кримінологічної складових цього явища. Такий підхід є показовим, оскільки ще раз підтверджує, що тероризм не може бути повноцінно досліджений лише в межах одного вузького правового інструментарію. Водночас для нашої

теми першочергове значення має саме кримінально-правовий аспект – з'ясування того, наскільки чинне кримінальне законодавство України дозволяє належним чином кваліфікувати відповідні посягання, відмежовувати їх від суміжних складів і забезпечувати належне кримінально-правове реагування в умовах воєнного стану.

На окрему увагу заслуговують і праці О.С. Попович, у яких розглядалися склад терористичного акту та особливості його кваліфікації. Важливо, що авторка звертала увагу на відсутність загальновизнаного розуміння сутності терористичного акту, дискусійність співвідношення понять «терор», «тероризм», «тероризування» і «терористичний акт», а також на низку практичних труднощів, пов'язаних із кваліфікацією закінченого і незакінченого терористичного акту, відмежуванням групового вчинення такого кримінального правопорушення від участі в терористичній групі чи терористичній організації [12]. Такі зауваження залишаються важливими і нині, оскільки практика застосування статей 258 та 258-3 КК України дійсно потребує чіткого розмежування безпосереднього вчинення терористичного акту, співучасті у ньому та участі у стійких організаційних формах терористичної діяльності. Особливої складності це набуває в умовах воєнного стану, коли одна й та сама особа або група осіб може одночасно бути пов'язана і з терористичною діяльністю, і з іншими формами антидержавної активності.

Окреме місце у вітчизняній науці займає праця В.М. Євдокимова «Кримінально-правова протидія терористичним злочинам в Україні: стан, шляхи вдосконалення, відмежування від суміжних складів злочинів та загальносоціальних категорій» [3]. Значення цього дослідження полягає в тому, що автор концентрує увагу не лише на загальній характеристиці терористичних кримінальних правопорушень, а насамперед на проблемах їх правильного відмежування від суміжних складів. Для підрозділу про стан наукової розробки така праця є особливо цінною, оскільки вона підсилює саме той сегмент дослідження, який стосується кваліфікації, конкуренції кримінально-правових норм і необхідності вироблення чітких критеріїв розмежування. У сучасних умовах ця проблематика набула ще більшої практичної ваги, адже в умовах воєнного стану терористичні прояви нерідко зовні перетинаються з іншими посяганнями на громадську безпеку та основи національної безпеки України. Через це наукові напрацювання, спрямовані на уточнення меж кримінально-правового реагування та подолання неоднозначності правозастосування, безпосередньо підсилюють теоретичне підґрунтя дослідження кримінально-правових засад боротьби з тероризмом.

Також суттєво підсилюють сучасний стан наукової розробки проблем боротьби з тероризмом праці, присвячені відмежуванню терористичного акту від диверсії. Зокрема, у статті Г.В. Зайцева та Н.В. Коломієць спеціально проаналізовано проблеми кваліфікації та розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 113 і ст. 258 КК України. Наукове значення цієї праці полягає в тому, що вона звертає увагу на близькість зовнішніх проявів цих посягань, яка нерідко ускладнює їх правильну юридичну оцінку [4]. Для нашої теми це має безпосереднє значення, оскільки в умовах воєнного стану, як вже було неодноразово зазначено, питання відмежування суто терористичних кримінальних правопорушень від диверсії набуває особливої гостроти. За сучасних безпекових умов посягання на об'єкти критичної інфраструктури, транспорт, засоби зв'язку чи енергетичні системи можуть мати ознаки як терористичного акту, так і диверсії, а отже, правильне встановлення спрямованості діяння, його мети, об'єкта посягання та характеру наслідків стає визначальним для кваліфікації. У зв'язку з цим такі праці не лише поглиблюють наукову дискусію, а й безпосередньо підсилюють прикладний сегмент дослідження кримінально-правових засад боротьби з тероризмом.

Окремий блок наукових праць становлять дослідження, у яких тероризм розглядався переважно крізь призму кримінології, детермінації та запобігання. Насамперед ідеться про праці Б.Д. Леонова, який значну увагу приділяв характеристиці сучасних проявів тероризму, типології терористів, аналізу чинників, що сприяють терористичній активності, а також системі заходів запобігання відповідним посяганням [9]. Для нашої теми ці праці мають допоміжне значення, оскільки дозволяють краще зрозуміти соціальне тло терористичної діяльності, зокрема роль інформаційного впливу, цифрових технологій, мережевої комунікації та пропагандистських механізмів у поширенні терористичних ідей. Разом із тим акцент нашого дослідження зміщується з кримінологічної проблематики на аналіз кримінально-правових норм, їх системних зв'язків, правил кваліфікації та можливостей їх удосконалення в умовах воєнного стану. Тобто кримінологічні напрацювання в межах цієї теми не є самостійним предметом аналізу, а радше додатковим для

більш глибокого розуміння небезпечності відповідних правопорушень і сутності криміналізації окремих проявів терористичної діяльності.

У близькому напрямі розвивалися і дослідження Ю.Б. Данильченка, присвячені феномену тероризму, його детермінації та механізмам протидії. Такі праці, як і роботи інших дослідників, відіграли важливу роль у формуванні наукового підґрунтя для подальшого осмислення терористичної діяльності як багатоаспектного явища [2]. Водночас у межах нашої теми значно більшої ваги набуває не загальна характеристика детермінації тероризму, а аналіз того, як чинний кримінальний закон України реагує на різні прояви терористичної діяльності, наскільки вдало сконструйовані відповідні склади кримінальних правопорушень і чи забезпечують вони належну правову визначеність в умовах воєнного стану.

Певний інтерес становлять і дослідження О.О. Степанченка, присвячені окремим різновидам сучасного тероризму, зокрема етнорелігійному тероризму. Хоча такі праці зосереджені переважно на соціальному, кримінологічному, віктимологічному та геополітичному аспектах зазначеного феномену, вони демонструють важливу закономірність: терористична діяльність може мати різні ідеологічні, етнічні, релігійні чи політичні підстави, однак у кримінально-правовому вимірі визначальним залишається не стільки джерело радикалізації, скільки характер посягання, його об'єктивні ознаки, спеціальна мета, спрямованість проти громадської безпеки, населення, державних інститутів або інших охоронюваних кримінальним законом благ [14]. Тому при кримінально-правовій оцінці відповідних діянь значення має не загальна соціологічна типологія тероризму, а правильне встановлення юридично значущих ознак складу кримінального правопорушення та їх співвідношення із суміжними складами, передбаченими КК України.

Осмисленню кримінологічної природи терористичної діяльності, її детермінації та системи протидії в Україні присвячено також дисертаційне дослідження В.В. Мокляка. Значення цієї праці для подальшого вивчення проблеми полягає в тому, що терористична діяльність у ній розглядається не ізольовано, а в ширшому безпековому контексті – як один із засобів дестабілізації суспільних відносин, порушення громадської безпеки, залякування населення та створення загроз національній безпеці. Такий підхід є важливим і для кримінально-правового аналізу, оскільки він дозволяє глибше зрозуміти соціальну зумовленість терористичних проявів, їх зв'язок із сучасними формами гібридного протиборства та необхідність вироблення цілісної системи правового реагування на них [10]. Водночас для нашого дослідження особливе значення має не стільки кримінологічна характеристика терористичної діяльності сама по собі, скільки те, яким чином відповідні прояви отримують юридичне закріплення у кримінальному законі та якими є межі кримінальної відповідальності за них в умовах воєнного стану. У цьому аспекті кримінологічні напрацювання є методологічним підґрунтям для подальшого аналізу кримінально-правових засад боротьби з тероризмом.

Із суміжного, але важливого для нашої теми напрямку слід відзначити й наукові праці О.В. Кириченка, у яких на монографічному рівні було досліджено теоретичні та практичні проблеми оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням проти громадської безпеки. Цінність цих розробок полягає в тому, що вони поєднують кримінально-правову, кримінологічну, криміналістичну та оперативно-службову характеристику відповідних посягань, у тому числі терористичної спрямованості [6]. Для нашої теми це має значення насамперед тому, що дає змогу краще побачити місце кримінально-правових норм у загальному механізмі протидії терористичній діяльності. Однак у межах цього дослідження зазначені напрацювання використовуються не для аналізу оперативно-розшукових засобів як таких, а для уточнення змісту тих суспільно небезпечних проявів, які потребують правильної кримінально-правової кваліфікації та законодавчо визначеного реагування. З огляду на це праці такого характеру мають допоміжне значення для розкриття міжгалузевого контексту боротьби з тероризмом, але центральним для нас залишається саме дослідження кримінально-правових норм, передбачених статтями 258–258-6 КК України.

Окремі кримінально-правові та загальнотеоретичні аспекти боротьби з терористичною діяльністю аналізувалися також В.С. Зеленецьким, В.П. Ємельяновим, В.Я. Настюком та іншими дослідниками, які зверталися до проблем антитерористичного законодавства України, його змісту, структури та напрямів удосконалення. Їхні праці мають істотне значення для розуміння того, що боротьба з тероризмом не обмежується лише кримінально-правовою заборонаю терористичного акту, а охоплює ширший нормативний масив, до якого належать норми спеціального законодавства у сфері безпеки, акти, що регламентують діяльність суб'єктів боротьби з тероризмом, а та-

кож документи стратегічного характеру [5]. Такий підхід цілком узгоджується із Законом України «Про боротьбу з тероризмом», який визначає боротьбу з тероризмом як діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності та притягнення винних осіб до відповідальності, а також із Концепцією боротьби з тероризмом в Україні 2019 року, яка закріплює мету, завдання, принципи й напрями вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом.

Науковий інтерес становить також робота В.В. Крутова, в якій зроблено спробу комплексного осмислення тероризму як багатовимірного, динамічного та соціально зумовленого явища, що має не лише кримінально-правові, а й організаційні, управлінські, тактико-спеціальні та стратегічні виміри. Для нашої теми такі підходи є важливими тією мірою, якою вони демонструють складність самого феномена терористичної діяльності та необхідність системної відповіді держави на нього [7]. Разом із тим у межах цього дослідження вони становлять радше загальнотеоретичне значення, оскільки предметом безпосереднього аналізу виступають саме кримінально-правові засади боротьби з тероризмом, а не організація всієї системи антитерористичної діяльності загалом.

Поряд із цим, розглядаючи організаційно-тактичні засади протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із терористичною діяльністю, Р.В. Мукоїд дослідив організаційні основи їх виявлення, тактичні підходи до запобігання таким посяганням, а також форми і види взаємодії правоохоронних органів під час протидії їм [11]. Такі наукові напрацювання мають значення для розуміння того, що боротьба з тероризмом не вичерпується лише кримінально-правовою забороною відповідних діянь, а передбачає узгоджену діяльність уповноважених суб'єктів, належне інформаційне забезпечення, координацію дій та своєчасне реагування на терористичні загрози [17]. Разом із тим для нашого дослідження зазначені праці становлять інтерес насамперед у тій частині, у якій вони дозволяють повніше розкрити практичний контекст застосування кримінально-правових норм у сфері боротьби з тероризмом в умовах воєнного стану.

Розвиток наукової думки у сфері боротьби з тероризмом засвідчує, що на сучасному етапі предмет дослідження вже давно вийшов за межі аналізу лише терористичного акту як окремого складу кримінального правопорушення. Показовою у цьому зв'язку є також монографія «Державна політика в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму», у якій розкрито нормативні, організаційні та практичні аспекти протидії фінансовому забезпеченню терористичної діяльності. Хоча ця праця не є суто кримінально-правовою, вона має важливе значення, оскільки дозволяє ширше осмислити матеріальну основу терористичної активності та показує, що відповідальність за фінансування тероризму повинна розглядатися як складова цілісної системи кримінально-правового і спеціального державного реагування [1].

Висновки. Аналіз стану наукової розробки проблем боротьби з тероризмом свідчить, що вітчизняною правовою наукою сформовано помітний теоретичний масив праць, присвячених поняттю тероризму, його ознакам, формам прояву, міжнародно-правовим механізмам протидії, а також кримінально-правовій характеристиці окремих діянь терористичної спрямованості. Водночас наявні наукові підходи не забезпечили повної єдності у розумінні тероризму і терористичного акту як кримінально-правових категорій, що зумовлює збереження дискусійності щодо їх змісту, обов'язкових ознак та меж нормативного закріплення. За таких умов ускладнюється побудова внутрішньо узгоджених законодавчих конструкцій, а також досягнення однаковості у правозастосуванні.

Невирішеними або недостатньо опрацьованими залишаються, зокрема, питання співвідношення понять «тероризм», «терористична діяльність» і «терористичний акт», визначення спрямованості та мети відповідних кримінальних правопорушень, встановлення кола ознак, які дають можливість відмежувати терористичні кримінальні правопорушення від суміжних складів, а також уточнення кримінально-правових критеріїв їх кваліфікації. Саме тому подальше дослідження проблем боротьби з тероризмом має бути спрямоване не лише на узагальнення вже сформованих наукових підходів, а й на вироблення більш чітких теоретичних орієнтирів для вдосконалення кримінального законодавства та практики його застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грицишен Д.О. та ін. Державна політика в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму: монографія. Житомир, 2020. 200 с. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8054/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0>

- %BD_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2020%20.pdf?isAllowed=y&sequence=1.
2. Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія : монограф. Харків : Золота миля, 2018. 478 с.
 3. Євдокимов В.М. Кримінально-правова протидія терористичним злочинам в Україні: стан, шляхи вдосконалення, відмежування від суміжних складів злочинів та загальносоціальних категорій. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 91–96. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2Fevpe_2014_4_18.pdf&P21DBN=UJRN.
 4. Зайцев Г.В., Коломієць Н.В. Диверсія та терористичний акт, проблеми кваліфікації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/294809>.
 5. Зеленецький В.С., Ємельянов В.П., Настюк В.Я. та ін. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України: монограф.; за заг. ред. В.С. Зеленецького та В.П. Ємельянова. Харків : Право, 2008. 96 с.
 6. Кириченко О.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.
 7. Крутов В.В. Теоретико-правові і тактико-спеціальні проблеми боротьби з тероризмом: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. 21.00.06. Київ, 1998. 40 с.
 8. Кубальський В.Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.
 9. Леонов Б.Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект: монограф. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2015. 435 с.
 10. Мокляк В.В. Протидія терористичній діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2020. 19 с.
 11. Мукоїда Р.В. Організаційно-тактичні засади протидії злочинам, пов'язаним з терористичною діяльністю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 21.07.04. Одеса, 2008. 21 с.
 12. Попович О.С. Терористичний акт: поняття, склад злочину, кваліфікація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 20 с.
 13. Серкевич І.Р. Кримінологічні детермінанти та кримінально-правова протидія тероризму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 23 с.
 14. Степанченко О.О. Протидія етнорелігійному тероризму: монограф. Харків: Константа, 2018. 492 с.
 15. Терористичні злочини: кримінально-правова характеристика та питання вдосконалення антитерористичного законодавства: монограф.; за заг. ред. В. П.Ємельянова. Харків: Вид-во «Кроссроуд», 2007. 216 с.
 16. Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за терористичний акт: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 250 с.
 17. Шинкаренко І.Р., Ханькевич А.М., Никифорчук Д.Й. та ін. Основи боротьби з тероризмом: навч. посіб. Луганськ: РВВ Луган. держ. ун-та внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2010. 403 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Боярський М.Ю., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0